

Kino - Yenidən Dirçəltmək Mümkündürmü?

Baş Məqalə - Betti Bleyer

Mənbə: Azərbaycan International jurnalı - Aİ 5.3 (Payız 1997)

© 2003. Azərbaycan International

Səmimi desək, bu gün Azərbaycanda kino acınacaqlı vəziyyətdədir. Ədəbi əsər yaratmaq üçün sadəcə olaraq bacarıqlı, çox zəkali, yüksək iradəli və intizamlı bir insanın əlində kağız və qələm olması kifayətdir. Kino isə həddindən çox mürəkkəb avadanlıq və istehsalla yanaşı həm də özünü bu işə həsr etmiş yüksək təlimli texniki işçi və aktyorlardan ibarət heyət tələb edən mürəkkəb bir incəsənət növüdür. Məsələnin məğzi ondan ibarətdir ki, film çəkilişinə həddindən artıq pul lazım olur və o ya yerli hökumət tərəfindən maliyyə hamiliyi ya da ki, hər hansı bir özəl müəssisə tərəfindən sərmayə qoyuluşu tələb edir. Azərbaycanın müstəqillik əldə etdikdən bəri (1991) yaşadığı bu keçid dövründə film ustaları demək olar ki, bu mənbələrin heç birindən gəlir əldə edə bilmir. Azərbaycan film ustaları hər il ən azı 12 film çəkməyə qadir olduqlarına baxmayaraq, 1997-ci ildə cəmi 4 film çəkilməmişdir.

Bu nömrənin nəşri üçün hazırlıqlara başlayarkən milli kino studiyasının yerləşdiyi nəhəng bina yenidən bağlanmışdı. Işıq və qızdırıcılar üçün borclar artıq 5 il idi ki, ödənilmirdi. Əvvəllər min nəfərə qədər işçisi olan bu bina indi

demək olar ki, boşdur. Belə bir sual ortaya çıxır: “Azərbaycan filmi yenidən dirçələ bilərmiz?” Zəngin kino irsi, xüsusilə də həddindən çox yaradıcı və qabiliyyətli insan ehtiyatının olması Azərbaycan filminin yenidən dirçəlməyə qadir olduğunu göstərir. Buna görə də bütövlükdə bu nömrəni kinoya həsr etmişik.

Bu nömrə üçün istiqamət və rəhbərlik “Günəşdən usanmışlar” əsəri Kann festivalında qran pri (1994) və “Ən yaxşı əcnəbi film” kimi Oskar mükafatını (1995) qazanan və bu nömrə üçün həmmərkətör olmağa dəvət olunan Rüstəm İbrahimbəyov tərəfindən verilmişdir.

Rüstəm İbrahimbəyovun hazırda Los Ancelesdə, Parisdə, Moskvada və həmçinin digər yerlərdə film çəkilişləri ilə məşğul olmasına baxmayaraq, o yalnız Kinomatoqrafçılar İttifaqının sədri olduğu Azərbaycanda deyil, həmçinin keçmiş Sovet İttifaqı miqyasında Kinomatoqrafçılar İttifaqının hazırkı sədri olduğu Moskvada, yəni keçmiş Sovet Respublikalarında da kinonun əsas hərəkətverici qüvvələrindən biri olmaqda davam edir.

Burada müzakirə olunan mövzu və film direktorlarını, tənqidçiləri və buna aid mövzularda yazan jurnalistləri məhz o müəyyən etmişdir. Azərbaycan kino ensiklopediyasının redaktor müavini Aydın Kazımzadə də bu nömrənin hazırlanması işinə böyük kömək göstərmişdir.

Kiçik ölkə olan Azərbaycan kənarında əlaqələr axtarır. Onlar film ustaları ilə onların ölkələrini tədqiq etmək üçün ideyalar mübadiləsi etmək istəyir və layihələri üçün isə sərmayəçilər axtarırlar. Onlar millətinin düşüncə tərzini dəyişdirmək üçün əsas saydıqları mövcud kino dünyasını dirçəltmək və yenidən çiçəkləndirmək üçün yaradıcı yollar axtarırlar. Ümid edirik, növbəti səhifələrdə onların məqsədini duyacaqsınız.

Kino – Köklü Ağac **Rüstəm İbrahimbəyov**

Azərbaycanın ilkin kino nümunələri dünyada istehsal edilmiş ən qədim səssiz filmlərin vaxtına təsadüf edir. Gələn il, 1998-ci ildə, 1995-ci ildə Fransada qeyd edilmiş dünya kinosu yüzilliyindən sonra cəmi üç il geri qalan milli kinomuzun yüzilliyi qeyd ediləcəkdir.

Kino elastik sənət növlərindən biridir. Hətta hər hansı bir hekayənin xırdalıqlarına qədər yenidən yaradılması mürəkkəbliklərin, gündəlik həyatın dərinlik və nüanslarının çox zəif bir əksidir. 20-ci əsr ərzində yaradılmış filmlər haqda danışmaq və Azərbaycan milli kinosunun ağacı adlandırılıla biləcək iş strukturu hazırlamaq daha çətindir.

Bu əsr ərzində ölkəmizdə istehsal olunan filmlərin toplusu, kino dili ilə desək, qocaman ağac kimi təsvir oluna bilər. Hər bir yeni film həqiqətdə insanlarımızın beyinlərində və ürəklərində canlı, bir orqanizmi olan bir janr və ya sahəni ifadə edir. Təbii ki, bizim ağac əvəzəlməzdir. Onun, forması, ölçüsü, koloriti, quruluşu, çətinliyə davamlılığı və dözümlülüyü onu digər milli torpaqda və ruhlarda yaranan və qidalanan ağaclardan fərqləndirir. Amma ağacımızın nə dərəcədə əvəzəlməz və yeganə olmasına baxmayaraq eyni zamanda kino dünyasının böyük bağının ayrılmaz bir hissəsiyik.

Yalnız bu yaxınlarda Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdən sonra (1991), dünya ictimaiyyəti bu ağacı yetişdirən torpağa və onun insanların faciəvi taleyinə diqqət yetirməyə başladı. Azərbaycan hələ də dünya ictimaiyyətinə lazımi səviyyədə tanınmamış qalır.

Ancaq kino yalnız sənət kimi müəyyən edilə bilməz. O, yalnız texnika, sənaye və yaxud yalnız biznes deyildir. Kino tarixi inkişaf boyunca yarandığı yerin torpağı və onun insanların tam təsviridir.

Bu gün Azərbaycan kinosunun sərhədləri aşıb dünya ictimaiyyətinə təsir edə bilməsi üçün imkanlar meydana çıxır. Mən və film sahəsindəki həmkarlarım “Azərbaycan İnternəşnl” jurnalının bu nömrəsini bütünlükdə bizim ehtiyac və arzularımıza həsr edərək bu əlaqəni asanlaşdırdığını qiymətləndiririk.

İnanırıq ki, Azərbaycanın biznes əməkdaşlığı sahəsində xarici dünyanın maraqlarını cəlb etmək sahəsində potensialı vardır. Bizim müxtəlif ixtisaslardan olan film mütəxəssislərimiz beynəlxalq layihələrdə iştirak etməyə həvəslidirlər və buna bacarıqları vardır. Şəhərimiz, xüsusilə də orta əsrin yadigarı olan İcəri şəhər, neft sahibkarlarının əzəmətli sarayları xarici film ustalarını fotogenik keyfiyyətlərimizi tədqiq etməyə cəlb edir. Böyük kəndləri ilə Qafqaz dağlarının girintili-çıxıntılı zirvələrindən tutmuş, enerji istehsal edən Xəzər dənizinə qədər geniş təbii mənzərələr bir-birinə yaxın məsafədə yerləşən müxtəlif cür kino üçün yaxşı ərazilər təşkil edir.

Bundan əlavə, ölkəmizin özündə filmə çox böyük maraq vardır. Ölkənin müxtəlif yerlərində yerləşən kinoteatrlar xarici filmləri nümayiş etdirmək üçün potensial tamaşaçılar vardır. Bizim beynəlmilətçilik ruhumuz, digər dillərə marağımız və istedadlılığımız da xarici əlaqələri daha da genişləndirir.

Bu gün Azərbaycan kino sənayesi Sovet İttifaqının digər 14 respublikasında olduğu kimi dilemmalarla üzləşir. Bazar iqtisadiyyatına keçid film çəkilişi sahəsində edilən cəhdləri ciddi surətdə zəiflətməmişdir. Əvvəllər filmlərin hazırlanması, çəkilişi və yayılması üçün mərkəzi hökumət tərəfindən ayrılan maliyyə vəsaiti kəsilməmişdir. Biz xüsusilə texniki cəhətdən dəhşətli vəziyyətə düşmüşük.

İlk əvvəl onu demək lazımdır ki, Bakıda heç bir kinoteatrda müasir stereo səs sistemi avadanlığı yoxdur. Belə nümunələrin siyahısı çox uzun ola bilər. Bununla belə, Azərbaycan kinosunun vəziyyətinin ən səthi təhlili belə göstərir ki, çox problemləri həll etmək mümkündür və ən faciəvi faktor isə xarici sərmayənin qoyulmamasıdır.

Məsələn, Rusiyada dünya standartlarına uyğun yeni müasir kinoteatrlar açılır. Onlarda dünya filmlərinin premyeraları nümayiş etdirilir (Qeyd etməliyik ki, ən çox Amerika Birləşmiş Ştatlarının kinoları göstərilir). Belə kinoteatrların səmərəli olduğu sübut edilmişdir. Heç şübhə yoxdur ki, Azərbaycanda kino istehsalına sərmayə qoyuluşu bu sahədə gəlirli gələcək vəd edir.

Bakı Beynəlxalq Film Festivalı 1998

Bu səbəbdən Azərbaycan Kinomatoqrafçılar İttifaqı prezidentimiz Heydər Əliyevin şəxsi dəstəyi ilə yanaşı, "Azərbaycan İnternəşnl" jurnalının və Birləşmiş Millətlər təşkilatının Bakı ofisinin dəstəyi ilə illik beynəlxalq tədbir olan Bakı Beynəlxalq Film Festivalı 1998 tədbirinin təşkili üçün planlara başlayıb. Təklif olunduğu kimi bu Azərbaycanda biznes fəaliyyəti göstərən şirkətlərin iştirak edəcəyi və onların təmsil olunduqları ölkələrdə də eyni tədbirin keçirilməsi üçün dəvət olunacağı həqiqi bir beynəlxalq tədbir olacaqdır. Bu tədbirə hazırlıq üçün 1997-ci il 10 iyunda Birləşmiş Millətlərin Azərbaycanda nümayəndiliyinin kordinatoru Paolo Lembonun (O, bu yaxınlarda Azərbaycanda 4 illik vəzifəsini yerinə yetirdikdən sonra Tacikistana əvəz edilmişdir) rəhbərliyi altında Azərbaycanda filmin statusu barədə ilk konfrans keçirildi.

Üzümüzə gələn festivalın Avropa və Asiyada əsas mədəni tədbir ola bilmək potensialına malik olduğuna inanırıq və ondan çox şey gözləyirik. Həmçinin jurnalın növbəti səhifələrində rast gələcəyiniz mövcud film çəkilişi problemlərinin həll edilməsində festivalın böyük təsiri olacağına inanırıq. 1998-ci ilin payızını təqviminizdə qeyd edin və bizə qoşulmağı planlaşdırın.

Tərcümə: Ülviyyə Məmmədova

Yoxladı: Gülnar Aydınmırova

Redaktə etdi və veb üçün hazırladı: Aynurə Hüseynova